

AFSCHAFFING DER SLAVERNIJ IN DE NEDERLANDSCHE WEST-INDISCHE KOLONIEN,

UIT OFFICIEELE BRONNEN ZAMENGESTELD DOOR

JHR. C. A. VAN SYPESTEYN,

Referendaris bij het Departement van Kolonien.

(*Fervolg tot 31 Dec. 1865.*)

In het *Bijblad van den Economist* van het jaar 1866 is een geheel uit officieele bronnen te zamengesteld overzicht omtrent de werking der emancipatie in de Nederlandsche West-Indische koloniën geleverd. In dat overzicht is de geheele geschiedenis der afschaffing der slavernij en het tot stand komen der emancipatie-wetten beschreven, terwijl de jaarlijks door de regering, ingevolge de voorschriften der wet aan de Staten-Generaal in te dienen verslagen de voornaamste bron leverden, om van de uitvoering dier wetten de uitkomsten mede te deelen. Voor zoo ver Curaçao en de onderhoorige eilanden betrof, — van welke kolonie, ingevolge de voorschriften der wet slechts één verslag is geleverd — werd het door den gouverneur dier kolonie, dd. 10 Mei 1864 uitgebragt verslag hoofdzakelijk benuttigd, terwijl voor Suriname de beide toen ingediende emancipatie-verslagen — loopende over 1863 en 1864 — gegevens tot de zamenstelling der bijdragen opleverden. Thans zijn ook de uitkomsten over 1865 bekend, waaromtrent hier een en ander wordt medegedeeld, ter voldoening aan het in de vroegere bijdrage (*) geuit voornemen om jaarlijks, ten vervolge daarop, de uitkomsten der emancipatie, uit officiële bronnen te vermelden.

UITVOERING DER EMANCIPATIEWET IN SURINAME OVER 1865.

Het verslag over het jaar 1865 omtrent de uitvoering, gegeven aan de wet van den 8ⁿ Augustus 1862 (*Staatsblad* no. 164), hou-

(*) Zie *Bijblad Economist* 1866, bl. 66.

dende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname (*Gouvernementsblad* n°. 6), waarin wederom, even als vroeger, dezelfde volgorde als in 1863 en 1864 is in acht genomen, is bij zijnen brief van 22 September 1866, door den Minister van Kolonien Trakranen, aan de Staten-generaal ingediend. (*) Aan dat verslag worden de volgende bijzonderheden ontleend, en bij de mededeeling wordt gevolgd den vroeger aangenomen vorm.

TEGEMOETKOMING.

(*Art. 5—17 der wet.*) (†)

Met de uitbetaling werd voortgegaan, naar mate de bewijzen van eigendom voldoende werden bevonden en de belanghebbenden zich tot ontvangst aanmeldden. Op den laatsten December 1865 waren nog onbetaald 28 staten betreffende slaven, die ten name van plantages en gronden bekend stonden, en 13 betreffende privé-slaven.

BEDRAG DER UITBETAALDE TEGEMOETKOMING.

Tot en met ultimo December 1865 was eene som van *f* 9,536,078.76 aan tegemoetkoming uitgekeerd; er bleef dus nog te betalen *f* 328,281.25.

IMMIGRATIE EN KOLONISATIE.

(*Art. 4 der wet.*)

Met betrekking tot de *immigratie* werden gedurende 1865 de volgende verordeningen afgekondigd:

a. het Koninklijk besluit van 26 Januarij n°. 46, waarbij eenige wijzigingen werden gemaakt in de verordeningen betreffende het toezigt en het uitloven van Staatswege van premien op den aanvoer van vrije arbeiders in Suriname (*Gouvernementsblad* n°. 3).

Daarbij zijn onderscheidene belemmerende bepalingen uit den weg geruimd, waaronder vooral die, waarvan in het vorig Verslag werd gewaagd, dat geene verschepping van emigranten was toegelaten dan van plaatsen of havens *daartoe aangewezen* door het Nederlandsche Gouvernement, of krachtens bijzondere magtiging, door den gou-

(*) Zie gedrukte stukken. — Zitting 1866—67. — 12.

(†) Gemakshalve worden ook hier weder de betrekkelijke artikelen der emancipatiewet vermeld.

verneur van Suriname. Ten gevolge van de nu gemaakte wijziging kunnen emigranten van alle plaatsen of havens worden afgescheept, mits dit slechts door de autoriteiten aldaar niet wordt verboden en er een Nederlandsch consulaat is gevestigd.

b. de publicatie dd. 29 December 1865, houdende uitbreiding van art. 24 der publicatie van den 26ⁿ Maart 1849 (*Gouvernementsblad* no. 5), voor zooveel betreft de schepen die immigranten aanvoeren. (*Gouvernementsblad* no. 25).

Daarbij werd, voor schepen die immigranten aanbrengen, vrijstelling verleend van de betaling van last- en andere ongelden, met dien verstande nogtans, dat wanneer die schepen koopwaren of andere dan gewone passagiersgoederen aanvoeren, die ongelden verschuldigd zijn in evenredigheid van de ruimte, door die koopwaren of goederen ingenomen. (*)

Op ultimo December 1865 bevonden zich in de kolonie 1265 voor den veldarbeid gecontracteerd hebbende immigranten, en wel 684 Chinezen, onder welke 59, die successivelijk van de Engelsche zijde der rivier Corantijn zijn overgekomen; 410 uit Engelsche kolonien, vooral uit Barbados, en overigens uit Demerary en Berbice afkomstige negers, en 117 Madeirianen.

„De overige in de kolonie aanwezige Chinezen, Madeirianen en „Engelsche negers, zegt de gouverneur, wier aantal niet juist is op „te geven, waren bij het einde hunner contracten ongezind een „ander te sluiten, terwijl sommigen der laatstgenoemden reeds ter „stond bij hunne komst alhier zich niet bij contract wilden ver „binden.

„De in de vorige alinea bedoelden werkten voor een klein deel „zonder overeenkomst op plantages ten behoeve der eigenaren, „oefenden overigens den kleinen landbouw voor eigene rekening „uit, of wel hielden kleine winkels van levensmiddelen, en som-

(*) Sedert is bij de wet van den 25ⁿ December 1866 (*Staatsblad* no. 161) eene wijziging gebragt in art. 4 der emancipatiewet, zoodanig, dat voor zoover het bij die wet beschikbaar gestelde millioen voor premien strekt, deze premien zullen worden uitbetaald uiterlijk tot den 1ⁿ Julij 1873.

In verband daarmede is bij Kon. besluit van 16 Januarij 1867 no. 68, de verordening op het uitloven van premien gewijzigd, en onder anderen daarbij ingetrokken en buiten werking gesteld art. 3 van die verordening, waarbij het aanvoeren van 25 pCt. aan vrouwen bij elke bezending Chinesche immigranten tot het bekomen der premien verplichtend was gemaakt. Het was toch gebleken, dat de aanwerving van vrouwen met overwegende bezwaren gepaard ging en juist aanleiding tot misbruiken gaf.

„migen hunner, vooral onder de Chinezen, gaat het hiermede zeer „goed. Onder deze laatsten zijn er die reeds meer dan één winkel „hebben, terwijl een van hen onlangs, bij publieke veiling, zich een „huisje en erf heeft aangekocht voor de som van f 1900. Ook uit „deze oogpunten is immigratie aan te bevelen.

„De Chinezen trachten zich met de overige bevolking te identi- „ficeren. Zij nemen bijna allen de kleederdragt en de gewoonten „van de hier gevestigde Europeanen aan. Verscheidenen hebben de „Christelijke godsdienst omhelsd; enkelen zijn in het huwelijk ge- „treden met inlandsche vrouwen, en de meesten hunner leven met „de zoodanigen buiten huwelijk. Wanneer men hierbij in aanmer- „king neemt, dat in deze kolonie het getal vrouwen dat der man- „nen overtreft, dan ligt daarin wel eenige grond om niet te veel „te hechten aan de moeilijkheid om Chinesche vrouwen te bekomen.

„Aan premie is in 1865 uitbetaald f 30,910 en wel voor de met „het schip *Tricolor* aangebragte Chinesche immigranten, die er allen „gezond en sterk uitzagen en op de plantages, alwaar zij te werk „zijn, voldoen. Te betreuren is het dat van de te Hongkong inge- „scheepten een groot aantal gedurende de reis, ten gevolge van „eene aan boord geheerscht hebbende ziekte, zijn overleden.

„Voegt men de voormelde som bij het vroeger en het in de eerste „zeven maanden van 1866 wegens premien uitgekeerde bedrag, dan „verkrijgt men een totaal van f 123,681,66^s, waarvan f 115,095 „voor Chinezen en f 8,586,66^s voor Madeirianen en Barbadianen.

„Eene te Amsterdam opgerigte *Surinaamsche Immigratie-maatschappij* „stelt zich ten doel immigranten, vooral uit China, binnen de ko- „lonie aan te voeren. Van hare pogingen wordt veel goeds verwacht.

„Bij eenige belanghebbenden alhier bestaat het voornemen om „vrije negers uit de Vereenigde Staten als *immigranten* aan te voeren, „hetgeen echter niet gemakkelijk schijnt, daar zij niet gaarne emi- „greren. Kunnen van daar geschikte lieden verkregen worden dan „is hunne overkomst als *immigranten* zeer wenschelijk, ook om tot „tegenwigt te dienen bij toenemenden aanvoer van Chinezen. Hoe „nuttig eene *immigratie* dier negers, waarbij zij zich bij contract „verbinden om voor een bepaalden tijd den veldarbeid op plantages „te verrigten, ook is, even onraadzaam daarentegen wordt eene „*kolonisatie* van hen geacht, wijl die, tot hoofddoel hebbende hen „hier, zonder eenige verbindtenis, op zich zelve te doen staan, „van verderfelijken invloed zou wezen voor de onder staatstoezigt „geplaatsten en andere op contract arbeidende negers en immi- „granten, die alras op het voorbeeld dier nieuwkomers aan geene

„werkovereenkomsten meer zouden willen gehouden zijn, maar op „eigene grondjes zouden willen werken, of, beter gezegd, dit zouden „voorwenden, om zich aan den arbeid te onttrekken. Op de ook „in naburige koloniën ondervonden hoogst nadeelige gevolgen van „de vestiging op zoogenaamde kleine grondjes is reeds vroeger „gewezen.”

STAATSTOEZIGT.

BEHEER DER DISTRICTEN.

(*Artt. 18—24 der wet.*)

„Hieromtrent valt niets nieuws mede te deelen. De zoo noodige „wijziging in de inrigting der districtsbesturen zal zoodra mogelijk „aan de Koloniale Staten worden voorgedragen.”

WINKELS IN DE DISTRICTEN.

„Het getal der winkels, waaronder broodbakkerijen, blijft toenemende en schijnt zelfs in eene voor de belangen der winkeliers „niet gunstige verhouding tot de bevolking te staan. Intusschen „wenscht het bestuur daarin niet tusschen beide te komen, maar „staat elk verzoek tot het houden van een winkel toe, wanneer „daardoor de handhaving der orde en een behoorlijk toezigt niet „worden belemmerd.”

HUWELIJKEN.

(*Alinea 1 van art. 19 der wet.*)

Het aantal huwelijken onder de geheele bevolking der kolonie in 1865 gesloten, bedroeg 311; hetgeen minder is dan dat in 1864, daaruit moet nogtans geene ongunstige gevolgtrekking worden gemaakt, daar het in den aard der zaak ligt, dat in het eerste jaar na de emancipatie de meeste huwelijken zouden worden gesloten. Onder die 311 bevonden zich zoowel te Paramaribo als in de buitendistricten, 214 paren, waarbij *man en vrouw* onder staats-toezigt waren, 3 waarbij dit *alleen* met den *man*, en 43 waarbij dit *alleen* met de *vrouw* het geval was. Het huwen van *niet* onder staats-toezigt geplaatste mannen met onder staats-toezigt geplaatste vrouwen wordt bevorderd door de beslissing van het gerechtshof, dat de vrouw door het aangaan van zoodanig huwelijk wordt ontheven van de uit het staats-toezigt voortvloeiende verplichting tot het aangaan van eene werkovereenkomst.

De Hoofdvoorzitters van de Moravische Broedergemeente bevestigden, dat met zeer weinige uitzondering, de leefwijze van de vrijgemaakten hunner gemeente, die sedert 1 Julij 1863 in het huwelijk getreden zijn, „trouw en ordelijk” is.

SCHOOL- EN GODSDIENSTIG ONDERWIJS.

(*Alinea 3 van art. 19 en art. 25 der wet.*)

Het onderwijs der onder staatstoezicht geplaatsten werd bij voortduring door de Moravische Broeders en de Rooms-katholieke geestelijken verstrekt, en heeft tot dusver zeer veel goeds gesticht en gunstig gewerkt. Ook in 1865 werden door het gouvernement belangrijke sommen voor deze aangelegenheid toegestaan. Daaronder behoort ook eene toelage aan den stads-schoolonderwijzer te Paramaribo tot het geven van onderwijs aan geëmancipeerde jongens van 12—15 jaren.

ONDERSTEUNING VAN HULPBEHOEVENDEN EN VERPLEGING VAN ZIEKEN.
BETAALDE ONDERSTANDGELDEN.

(*Alinea 4 van art. 19. Artt. 32, 34 en 35.*)

Het totaal der in 1865 betaalde onderstandgelden, waaronder niet begrepen zijn de nog al aanzienlijke uitgaven voor verpleging in het militair hospitaal, bedroeg f 51.825.53, waaronder de kosten van kleeding en ook, voor zooveel de buitendistricten betreft, die van begravenis. Deze laatste worden in het stadsdistrict door het departement der onbeheerde boedels en weezen betaald en bedroegen aldaar ongeveer f 3479,90.

Bij vergelijking met 1864 blijkt dat in dat jaar f 12,491,71 minder is betaald dan in 1865, hetgeen grootendeels daaraan moet worden toegeschreven dat aanvankelijk met een aantal geëmancipeerden, die wegens ziekelijkheid of anderzins minder tot arbeid geschikt waren, maar aanspraak hadden om onder de gealimenterden te worden opgenomen, contracten zijn gesloten, waardoor de huurders de familiebetrekkingen dier personen aan zich hoopten te verbinden. Later zijn de planters daarvan teruggekomen, wijl zij inzagen dat het meer in hun voordeel en in dat dier minder geschikten was, geene werkovereenkomsten met dezen te sluiten, maar hen onder de van Gouvernementswege gealimenterden te doen opnemen, en hun, naar gelang van hunne geschiktheid en naar mate de gelegenheid het toeliet, werk te geven. Terwijl op die wijze de bedoelde

vrijgemaakten de belasting, voorgeschreven bij art. 35 der wet, niet behoeften te betalen, alimentatie van Gouvernementswege genoten en, wanneer zij eenig werk wilden verrigten, nog iets konden verdienen, nam tevens de huurder hoegenaamd geene verplichting op zich. Er werden ook door sommige planters gealimenteerden, die tot dusver op de plantages hun verblijf hielden, aan het Gouvernement overgegeven, dat ze op den landsgrond Boniface moest opnemen, alwaar de kosten van alimentatie hooger zijn dan voor de op de plantages gevestigden.

In het laatst des jaars werden door den Gouverneur een groot aantal plantages in de onderscheidene districten bezocht, voornamelijk met het doel om meer bepaalde inlichtingen te erlangen ten aanzien der middelen om eene degelijke geneeskundige verpleging der vrijgemaakten en immigranten daar te stellen. Tot zijn leedwezen heeft het zich bij die gelegenheid maar al te zeer bevestigd, dat de geneeskundige verpleging zeer slecht ingerigt is en eene spoedige regeling vordert. Daaraan zijn echter vele bezwaren verbonden, die niet gemakkelijk te overwinnen zijn. Intusschen worden vele zieken naar het militaire hospitaal te Paramaribo gezonden, hetwelk allezins aan zijne roeping voldoet. Het voornemen bestaat, om bij de aan de Koloniale Staten voor te dragen regeling dat hospitaal te behouden als de plaats, werwaarts alle zware zieken zullen worden gezonden; in de districten succursalen of infirmerien te doen inrigten, terwijl bovendien elke plantage hare eigene infirmerie zal hebben; voorts ter bestrijding der kosten door het bestuur te inpenderen, den huurders eene contributie van f 5 per hoofd voor alle op de plantages aanwezige vrijgemaakten en immigranten op te leggen. Op sommige plantages zijn de hospitaalgebouwen in geen gunstigen toestand, op andere staan er zeer fraaije, in welker inrigting slechts eenige verandering wordt gevorderd.

De moeilijkheid, om de vrijgemaakten in de plantage-hospitalen of ziekenlocalen te doen verplegen, zal, hoezeer daarin langzamerhand verbetering komt, eerst bij de voorgenomen wettelijke organisatie der geneeskundige dienst geheel uit den weg kunnen worden geruimd.

ONTSLAG VAN HET STAATSTOEZIGT.

(Art. 20 der wet.)

In het jaar 1865 vond geene ontheffing van het staatstoezigt plaats. Er zijn daartoe wel aanzoeken gedaan, tot inwilliging waarvan

echter geene voldoende termen werden gevonden. In het algemeen moet art. 20 met omzigtigheid en niet veelvuldig worden toegepast. (*).

UITZONDERINGEN OP HET BURGERLIJK EN STRAFRECHT.
EIGENDOM VAN ONROERENDE GOEDEREN.

(*Artt. 22 en 23 der wet.*)

Ook in dit jaar werd eenige malen door onder staatstoezigt geplaatsten het verzoek gedaan en hun vergunning verleend tot het in eigendom hebben van onroerende goederen, bestaande uit huizen en erven.

VERPLIGTING TOT GEZETTEN ARBEID. SLUITING VAN
WERKOVEREENKOMSTEN.

(*Art. 24 der wet.*)

Meer en meer verminderen de moeilijkheden bij het sluiten van werkovereenkomsten; en gunstig werkt bij voortduur de daartoe aan de onder staatstoezigt geplaatsten opgelegde verpligting. Het is te vreezen, dat, zonder haar, weinig werk van hen zoude worden verkregen.

De publicatie van den 3ⁿ Augustus 1865 (*Gouvernementsblad* n°. 8) houdt in eene noodzakelijke aanvulling en wijziging van die dd. 17 Mei 1864 (*Gouvernementsblad* n°. 9), voor zooveel betreft de opzegging en vernieuwing der overeenkomsten door onder staatstoezigt geplaatsten aangegaan tot het verrigten van plantage-arbeid.

BEZITTEN EN DRAGEN VAN WAPENEN.

(*Art. 26 der wet.*)

Even als in het vorige jaar werd de vergunning daartoe herhaaldelijk aan arbeiders toegestaan, op voordragt van huurders en districts-commissarissen.

LEDIGGANG EN ZWERVERIJ.

(*Art. 29 der wet.*)

De daartegen bestaande verordeningen werken bij voortduur zeer gunstig.

(*) Van *zeven* mannen en *drie* vrouwen, die, in te gaan met 1 Januarij 1865, van het staatstoezigt ontheven zijn, is, alzoo die ontheffing plaats vond bij gouvernements-resolutie van 29 December 1864, n°. 8, reeds in het verslag van 1864 melding gemaakt.

TE WERK STELLEN OF HUISVESTEN VAN ONDER STAATSTOEZIGT GE-
PLAATSTEN ZONDER WETTIGE OVEREENKOMSTEN.

(*Art. 31 der wet.*)

Volgens de bestaande wettelijke voorschriften (§§ 5 en 6 van art. 24 der wet en art. 26 der publicatie van 1863, *Gouvernementsblad* n°. 9), moeten kinderen van onder staatstoezigt geplaatsten, die den ouderdom van 15 jaren nog niet bereikt hebben, verblijven op de plantages of gronden, waar hunne moeders of de hoofden der huisgezinnen waartoe zij behooren eene werkovereenkomst hebben gesloten, en zijn die kinderen gehouden naar hunne krachten en bekwaamheden, tegen een daaraan geëvenredigd loon, hunne diensten aan den huurder of planter te verleen.

Die voorschriften werden meermalen ontdoken door de zucht der moeder om hare kinderen aan den landbouw te onttrekken en hen in de stad bij familiebetrekkingen of bij bekenden te doen verblijven, waartegen in het belang zoowel dier kinderen als van den kolonialen landbouw volstrekt moest worden voorzien. Daartoe heeft gestrekt de publicatie dd. 27 December 1865, (*Gouvernementsblad* n°. 21), die als eene uitbreiding van art. 4 der publicatie van 16/17 Junij 1863 (*Gouvernementsblad* n°. 17), straf bedreigt tegen het niet nakomen der bedoelde wetsbepaling en reeds gunstig heeft gewerkt.

INRICHTING DER WONINGEN OP DE PLANTAGES EN GRONDEN.

Uit den staat betreffende de overtredingen door huurders van vrijgemaakten begaan, waarvan hierna ad art. 36 wordt melding gemaakt, blijkt dat op de inrigting der woningen toezigt wordt gehouden, al zijn daaromtrent nog geene speciale voorschriften gemaakt. Op meerdere plantages was verbetering te bespeuren in de woningen der vrijgemaakten.

JAARLIJKSCHE BELASTING DOOR DE VRIJGEMAAKTEN OP TE BRENGEN.

De belasting bragt in 1865 op eene som van f 40,998 en wel:			
In de districten Boven- en Beneden-Suriname	. . .	f	4.720,50
" " " " " Para	. . .		5.427,00
" " " Beneden-Cottica en Matappica	. . .		8 289,00
" " " Boven- en Beneden-Commewijne en			
Commetewane		6.271,50

in de districten Boven-Cottica en Perica	3.612.00
" " " Boven- en Beneden-Saramacca	1.750.50
" het district Coronie	2.152.50
" " " Nickerie	2.587,50
" " stadsdistrict	6 187,00
Te zamen	<u>f 40.998.00</u>

STRAFFEN OP HET NIET NAKOMEN DER OVEREENKOMSTEN.

(Art 36 der wet.)

Uit eenen staat, overgelegd bij het verslag, blijkt hoe dikwijls en ter zake van welke overtredingen door de districts-commissarissen disciplinaire straffen zijn opgelegd aan de vrijgemaakten, als wegens:

Diefstal	459
Opzettelijk werkverzuim	1139
Dronkenschap	62
Onbetamelijk gedrag	544
Verwijdering zonder pas	118
Vagabondage	118
Feitelijk geweld	92
Eigendunkelijke verwijdering uit de woning van den huurder	29
Totaal	<u>2561</u>

Tegen huurders van vrijgemaakten werden in 1865 15 malen vervolgingen ingesteld. De betrokken huurders werden in 2 gevallen veroordeeld tot gevangenisstraf, en in 11 gevallen tot het betalen van boeten, waarbij twee malen het contract werd vernietigd. In twee gevallen werd de beklaagde vrijgesproken.

POLITIE.

Aan de magtiging door het opperbestuur verleend, om het corps maréchaussée met vijftig man te vermeerderen, kon geen gevolg gegeven worden, daar het personeel niet te vinden was; een bezwaar dat in de kolonie niet gemakkelijk op te heffen is en eene goede inrigting der politie zeer in den weg staat. Intuschen blijft de politie dringend versterking behoeven. Ten einde daarin te gemoet te komen, bestaat het voornemen om bepaaldelijk voor Paramaribo eene politiemagt uit inlanders op te rigten; (*) waarvan voor de

(*) Eene daartoe strekkende koloniale verordening is reeds vastgesteld.

dienst in de hoofdplaats verbetering te wachten is, terwijl daarenboven voldaan zal kunnen worden aan de aanvragen van eenige commissarissen om versterking van de politie in hunne districten.

OVERZICHT VAN DEN TOESTAND GEDURENDE 1865.

„De emancipatie en de toepassing der wettelijke verordeningen „die de uitoefening van het staatstoezicht regelen”, zegt de gouverneur in zijn verslag, „zijn een tijdperk ingetreden, dat weinig stof „tot de vermelding van bijzondere feiten oplevert. De emancipatie „kan worden aangemerkt boven verwachting te zijn geslaagd, ter- „wijl men zich meer en meer met het staatstoezicht vereenigt. Het „wordt door de verschillende, met de uitvoering daarvan belaste „ambtenaren wel begrepen en wel toegepast, en zulks op eene „gelijkvormige wijze, welke er de planters en de vrijgemaakten „meer en meer mede heeft bekend gemaakt, hunne wederzijdsche „verhouding beter afbakt en de aanleidingen tot botsingen of „wederregtelijke handelingen allengs doet verdwijnen. Enkele malen „worden nog wel klagten gehoord over vooringenomenheid der „commissarissen ten gunste van de vrijgemaakten tegen het beveil- „voerend personeel op de plantages, maar die klagten verminderen „langzamerhand; en zijn er misschien nog enkelen, die nog te veel „aan een vroegeren staat van zaken gehecht zijn, zoo mag echter „worden verklaard, dat verreweg het grootste doel der planters „zich met den tegenwoordigen toestand vereenigt en met het Be- „stuur ten goede medewerkt.

„De geest der vrijgemaakten is goed, terwijl in hunne zedelijk- „heid en gedrag, al mogen die nog te wenschen laten, langzamer- „hand vooruitgang te bespeuren is.

„Bij de verschijning der overeenkomsten zijn, zonder eenige de „minste moeilijkheid, nieuwe gesloten, deels met dezelfde, deels an- „dere huurders. En hebben de verhuizingen met de daaraan onmisken- „baar verbonden, reeds vroeger medegedeelde nadeelen, ook in 1865 „zich voorgedaan, zoo is aan den anderen kant een zeer gunstig ver- „schijnsel waargenomen, namelijk, dat, terwijl de vrijgemaakten tot „dusver, behoudens zeer enkele uitzonderingen, niet te bewegen „waren, zich voor langer dan *een jaar* te verbinden, thans zonder „toekenning van eenige premie, een aantal contracten op de plan- „tages zijn aangegaan of vernieuwd voor *twee* en zelfs voor *drie* „jaren; een feit, hetwelk ik vertrouw dat in den vervolge goed zal „werken op die arbeiders, welke nu nog van het sluiten van der-

„gelijke contracten weêrhouden worden door eene zekere vrees, dat „zij minder goed behandeld zullen worden dan wanneer zij zich „voor korter tijd verbinden. Het voormelde feit is van zeer groot „gewicht voor den planter, die daardoor een meer blijvende werk- „kracht erlangt, welke hem waarborgt tegen de periodieke veran- „deringen en de daarmede gepaard gaande verliezen, en tegen eene „aanhoudende onzekerheid, die voor den ondernemingsgeest doodend „is en de uitbreiding tegenhoudt. Het is opmerkelijk, dat verreweg „het grootste deel dier voor langer dan *een* jaar aangegane over- „komsten gesloten zijn op *suikerplantages*. Deze hebben daarentegen „bij de menigvuldige verhuizingen een aantal arbeiders verloren, „waarmede de overige cultures gebaat zijn. De hierbij gevoegde „staat (*) wijst aan, hoe veel vrijgemaakten en immigranten in de „buitendistricten op 1 Januarij 1865 onder contract werkzaam waren, „waaronder niet begrepen zijn die beneden 15 jaren. Volgens dien „staat waren er in de buitendistricten ruim 400 contractanten minder „dan op 1 Januarij 1864. Deze vermindering is toe te schrijven „aan gelijke oorzaak als waaraan, blijkens het hiervóór gemelde, „moet worden geweten dat in 1865 een hooger bedrag aan onder- „standgelden is betaald dan in 1864.

„Met eene enkele uitzondering in Nickerie, alwaar de meeste vrij- „gemaakten eener plantage aanvankelijk weigerden hun contract te „vernieuwen of elders een ander te sluiten, waartoe zij later echter „zijn overgegaan, na van wege het bestuur voor eenige weken aan „den zeedam werkzaam te zijn gesteld, zijn het zeer enkele en op „zich zelve staande gevallen, meestendeels uit het stadsdistrict en „dan nog voor korten tijd, waarin het Bestuur vrijgemaakten te „werk moest stellen. In het stadsdistrict heeft ook eene gunstige „verandering plaats gevonden, daar zich in dit jaar slechts 205 „mannen en 123 vrouwen, te zamen 328, derhalve een geringer „aantal dan in 1864, aan het sluiten van contracten hebben weten „te onttrekken.

„Over het algemeen mag over den arbeid der vrijgemaakten „gunstig worden berigt, en wanneer in aanmerking wordt genomen „hoe vele taken vóór 1 Julij 1863 verloren gingen, door het over- „tollig getal huisbedienden, door de jagers, visschers, veehoeders „enz., welke men er op de plantages op nahield; hoe vele handen „dagelijks als roeijers op tentbooten en corjalen gebezigd werden „voor administrateurs, directeurs, blank-officiers, het zenden

(*) Zie bijlage I.

„van boodschappen enz.; terwijl thans veelal van de rivierstoom-
 „boot gebruik wordt gemaakt, dan mag wel worden aangenomen
 „dat, althans op de plantages die evenveel arbeiders als vóór de
 „emancipatie hebben, aan geleverd veldwerk niet verloren
 „wordt.

„Volgens de opgaven der districts-commissarissen, op de juistheid
 „waarvan, alzoo zij uit de niet altijd naauwkeurige mededeelingen
 „van belanghebbenden geput zijn, nogtans niet al te zeer mag
 „worden vertrouwd, zijn van de in 1865 op de plantages verschul-
 „digde werktaken 68 pCt. verkregen en dus 32 pCt. verloren. Onder
 „dit verlies is alles begrepen, ook dat veroorzaakt door ziekte,
 „bevallingen, verlof, straf en moedwillig verzuim. Daarbij zijn niet
 „in berekening gebracht de houtgronden, omdat zij tot de cultuur
 „niet bijdragen en de arbeid daar uit den aard der zaak niet zeer
 „geregeld gaat, en evenmin de plantages, die thans voor de vee-
 „teelt bestemd zijn, waar de veehoeders alle Zon- en feestdagen
 „mede rekenen en alzoo geacht worden meer dan 300 werktaken
 „te leveren.

„Enkele uitzonderingen daargelaten, heeft men dus reden om
 „tevreden te zijn. Maar van waar dan bij deze tevredenheid over
 „den arbeid der vrijgemaakten, een zoo geringe uitvoer van pro-
 „ducten als in 1865 plaats vond en die, wat de suiker betreft, niet
 „meer dan 15,612,805 Ned. pond bedroeg? Behalve aan de algemeene
 „oorzaak dat eene maatschappelijke hervorming, als hier plaats
 „vond, uit den aard der zaak aanvankelijk een aanmerkelijken
 „achteruitgang te weeg brengt, is de geringe productie in dat jaar
 „deels toe te schrijven aan de zware regens, die veel nadeel gedaan
 „hebben, deels, *en hierin ligt het groote kwaad*, aan de verhui-
 „zingen, waarvan reeds melding is gemaakt, en waarvan het nadeel
 „ook gestaafd wordt door de omstandigheid, dat de districten Nic-
 „kerie en Coronie, waar het verlangen tot verandering niet, en de
 „gelegenheid daartoe minder dan elders bestaat, in productie niet
 „zijn achteruit gegaan. Om dat kwaad door een voorbeeld op te
 „helderen, wordt hier aangestipt, dat de eigenaar eener plantage,
 „die gedurende twee jaren zonder arbeiders gebleven was, er weder
 „in geslaagd is om 38 contractanten te bekomen. Die plantage is
 „echter in die twee jaren geheel achteruit gegaan en nu wacht het
 „zelfde lot de plantage, waar die 38 gearbeid hebben, en die nu
 „van de uitbreiding harer cultuur, door gemis van werkvolk geene
 „vruchten zal kunnen trekken. Enkele plantages hebben bijna al
 „haar werkvolk verloren.

„De productie belooft in 1866 gunstiger uitkomsten.” (*)

Bij het verslag is nog een staat overgelegd, waarbij, met vermelding van meerdere bijzonderheden, de prijzen worden aangegeven gedurende 1865 voor plantages en gronden besteed, waaromtrent in het algemeen kan worden gezegd, dat de prijzen tenblijke strekken dat er ondernemingsgeest en vertrouwen bestaan.

„Dit verslag”, zegt de gouverneur, „wordt besloten met de verklaring dat men, met het oog op alle omstandigheden, redenen heeft om voldaan te zijn over de tot dusver van de emancipatie verkregen uitkomsten, en dit zal, naar het zich laat voorzien, meer en meer het geval zijn, indien aan het staatstoezigt behoort de hand wordt gehouden en de immigratie, meer dan tot dusverre, toeneemt. *Van de handhaving van het staatstoezigt en van immigratie — aan het slot van ieder verslag behoort het te worden herhaald — is de toekomst van Suriname vooralsnog afhankelijk.*”

Tot zoover gaat het verslag van den gouverneur van Suriname, de heer van Lansberge, die sedert op zijn verzoek, op de meest eervolle wijze en onder dankbetuiging voor de vele en langdurige door hem aan den lande bewezene diensten, uit die betrekking is ontslagen. Zijn opvolger de heer W. H. J. van Idsinga zal over eenige maanden het bestuur der kolonie aanvaarden.

In November 1866 is door den heer A. D. van der Gon Netscher eene belangrijke brochure uitgegeven (†) getiteld *Werking van de wet tot opheffing der slavernij in de Nederlandsche West-Indische kolonien, en middelen om Suriname van verder verval te redden.*

Het is ons eene aangename taak de aandacht zeer bijzonder te vestigen op dat hoogst belangrijk geschrift, dat zoo naauw te zamen valt met de door ons vroeger geleverde en thans in de vorige bladzijden vervolgde bijdrage.

De heer van der Gon Netscher ziet den toestand der kolonie lang zoo gunstig niet in als die in de medegedeelde officieele berichten door het koloniaal bestuur wordt voorgesteld, en hij trekt uit de aldaar vermelde statistieke opgaven geheel andere en veel minder bevredigende gevolgtrekkingen. In verband daarmede geeft hij ook de middelen aan om den toestand te verbeteren, waarbij

(*) Werkelijk waren die uitkomsten in 1866 iets gunstiger. In bijlage II wordt een uitvoerige staat medegedeeld van den uitvoer der producten der kolonie Suriname over de jaren 1863—1866.

(†) 's Gravenhage, Gebroeders Belinfante

in de eerste plaats krachtige ondersteuning der immigratie op den voorgrond staat. Dezelfde redenen, die ons nopen en verplichten, (*) om ons, bij de zamenstelling van de vroegere en van deze bijdrage te bepalen tot *het gebruik maken van reeds openbaar gemaakte officieele bescheiden*, moeten ons ook thans tot ons leedwezen terug houden, om eene meening uit te spreken in het verschil van gevoelen omtrent de uitkomsten der emancipatie, dat tusschen de officieele bescheiden en den heer Netscher bestaat. Genoeg zij het daarom de lezing van het belangrijk en met helderheid te zamen gesteld geschrift van den heer Netscher, dat vele wetenswaardige bijzonderheden bevat, zeer aan te bevelen. De heer van der Gon Netscher, die, steeds met onverdroten ijver de belangen der kolonie Suriname in zijne belangrijke geschriften voorstaat, heeft ook weder daardoor allen die in die kolonie belangstellen, aan zich verplicht.

's Hage, April 1867.

C. A. VAN SYPESTEYN.

(*) Zie *Bijblad Economist* 1866, bl. 66.

BIJLAGE I.

STAAT aanschijvende het getal *Vrijgemaakten ex Immigranten onder contract verhuur in de buitendistricten der kolonie Suriname op 1 Januarij 1866.*

DISTRICTEN.	Vrijgemaakten.			Immigranten.			Beide te zamen genomen.		
	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal.	Mannen.	Vrouwen.	Totaal generaal.
Boven-Cottica	433	507	940	5	—	5	438	507	945
Perica	225	215	440	26	2	28	251	217	468
Matapica	658	—	—	81	—	81	689	—	689
Beneden-Cottica	576	564	1140	28	15	43	60	579	1183
—	1111	1051	2162	109	16	125	1220	1067	2287
Boven-Commewijne	1687	1615	3302	137	—	137	1824	1646	3470
—	210	205	415	1	—	1	211	205	416
Commewijne	486	885	1371	13	—	13	449	385	834
Beneden-Commewijne	694	649	1343	83	7	90	727	656	1383
—	1340	—	—	—	—	—	—	—	—
Boven-Suriname	301	275	576	66	47	113	367	308	675
Beneden-Suriname	719	682	1401	114	23	137	833	706	1539
—	1020	—	—	180	—	180	1200	—	1200
Boven-Para	381	862	1243	—	—	—	381	862	1243
Beneden-Para	974	917	1891	140	8	148	1114	925	2039
—	1355	—	—	140	—	140	1495	—	1495
Boven-Saramacca	37	31	68	—	—	—	87	31	118
Beneden-Saramacca	330	388	718	27	16	43	377	354	731
—	387	—	—	—	—	—	—	—	—
Coronie	478	—	—	2	—	2	—	—	—
Nickerie	437	—	—	208	—	208	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal general	7362	7088	14450	772	151	923	8134	7189	15323

**BIJLAGE II. UITVOERIGE STAAT VAN DEN UITVOER VAN PRODUCTEN DER
KOLONIE SURINAME, GEDURENDE DE JAREN 1863, 1864, 1865 en 1866.**

		Suiker.	Cacao.	Koffij.	Katoen.	Melassie.	Rum en
		<i>Amst. Poud.</i>	<i>Amst. P.</i>	<i>Amst. P.</i>	<i>Amst. P.</i>	<i>Gallons.</i>	<i>Dram. Gallons.</i>
1863.							
1ste quarteraal.	Naar Nederland . .	4 973.372	21.270	237.478	30.805	24.158	13.408
	„ Noord-Amerika .	1.692.264	39 254	4.445	„	162.530	„
	„ Andere landen .	1.982.128	47.876	„	169.190	9.458	21.548
		<u>8.647.764</u>	<u>108 400</u>	<u>241.923</u>	<u>199.995</u>	<u>196.146</u>	<u>34.951</u>
2de quarteraal.	Naar Nederland . .	6.012.558	82.190	27.921	45.450	17.847	7.696
	„ Noord-Amerika .	1.343.865	4.060	878	9 440	214.257	„
	„ Andere landen .	2.378.477	124.460	„	49.990	12.668	16.361
		<u>9.729.900</u>	<u>210.710</u>	<u>28.799</u>	<u>104.880</u>	<u>244 772</u>	<u>24.057</u>
3de quarteraal.	Naar Nederland . .	1.446.673	4.430	„	10.340	„	3.793
	„ Noord-Amerika .	534.808	5.590	„	„	55.994	„
	„ Andere landen .	2.739.263	181.800	6.930	50.755	17.756	36.273
		<u>4.720.244</u>	<u>191.820</u>	<u>6.930</u>	<u>61.095</u>	<u>73.750</u>	<u>40.066</u>
4de quarteraal.	Naar Nederland . .	1.165.353	24.199	3.888	5.085	34.527	13.040
	„ Noord-Amerika .	2.717.311	63.343	„	„	69.363	„
	„ Andere landen .	884.792	17.450	„	1.100	6.625	11.618
		<u>4 267.456</u>	<u>104.992</u>	<u>3.888</u>	<u>6.185</u>	<u>110.515</u>	<u>24.658</u>
Totaal . .	Naar Nederland . .	13.597.956	132.098	269.287	91.680	76.532	37.937
	„ Noord-Amerika .	6.287.748	112.247	5.323	9.440	502.144	„
	„ Andere landen .	7.479.660	871.536	6.930	271.035	46.507	85.795
		<u>27.365.364</u>	<u>615.922</u>	<u>281.540</u>	<u>374.155</u>	<u>625 193</u>	<u>123.732</u>
1864.							
1ste quarteraal.	Naar Nederland . .	1.543.465	42.790	68.817	17.965	9.631	4.661
	„ Noord-Amerika .	2.762.699	76.325	„	„	127.401	„
	„ Andere landen .	1.625.530	16.607	19.465	112.355	19.386	16.202
		<u>5.931.694</u>	<u>135.722</u>	<u>88.282</u>	<u>130.320</u>	<u>156.418</u>	<u>20.863</u>
2de quarteraal.	Naar Nederland . .	1.789.741	„	24.726	9.375	18.461	10.150
	„ Noord-Amerika .	2.271.864	108.440	1 004	„	100.630	„
	„ Andere landen .	1.878.498	57.480	12.155	25.175	31.877	11.461
		<u>5.937.741</u>	<u>165.920</u>	<u>37.885</u>	<u>34.550</u>	<u>150.968</u>	<u>21.611</u>
3de quarteraal.	Naar Nederland . .	1.315.983	145.335	16.561	33.245	20.591	5.101
	„ Noord-Amerika .	1.660.733	79.981	„	„	50.457	„
	„ Andere landen .	1.851.431	113.733	4.530	65.025	16.622	19.881
		<u>4.828.147</u>	<u>339.049</u>	<u>21.091</u>	<u>98.270</u>	<u>87.670</u>	<u>24.982</u>
4de quarteraal.	Naar Nederland . .	1.759.348	46.760	11.807	2.205	23.861	7.887
	„ Noord-Amerika .	713.391	23.475	„	1.710	58.689	„
	„ Andere landen .	1.271.392	49.613	22.443	11.095	21.671	3.227
		<u>3.744.131</u>	<u>119.848</u>	<u>33.750</u>	<u>15.010</u>	<u>104 221</u>	<u>11.114</u>
Totaal . .	Naar Nederland . .	6.406.175	234.885	121.411	62.790	72.544	27.799
	„ Noord-Amerika .	7.408.687	288.221	1.004	1.710	337.177	„
	„ Andere landen .	6.626.851	237.443	58.593	213.650	89.556	50.771
		<u>20.441.713</u>	<u>760.539</u>	<u>181.008</u>	<u>278.150</u>	<u>499.277</u>	<u>78.570</u>

		Suiker.	Cacao.	Koffij.	Katoen.	Melassie.	Rum en
		<i>Amst. Pond.</i>	<i>Amst. P.</i>	<i>Amst. P.</i>	<i>Amst. P.</i>	<i>Gallons.</i>	<i>1/2 ram.</i>
							<i>Gallons.</i>
1865.							
1ste kwartaal.	Naar Nederland . .	1.571.675	36.730	193.133	38.040	27.549	4.220
	" Noord-Amerika .	1.334.321	6.720	"	"	76.826	"
	" Andere landen .	1.590.552	29.495	7.500	32.410	13.918	2.370
		4.496.548	72.945	200.633	70.460	118.290	6.590
2de kwartaal.	Naar Nederland . .	559.932	53.979	"	30.196	17.103	4.900
	" Noord-Amerika .	1.162.223	2.610	725	6 0	51.969	"
	" Andere landen .	1.164.744	61.825	15.200	140.902	10.660	9.680
		2.886.899	118.414	15.925	171.698	79.732	14.580
3de kwartaal.	Naar Nederland . .	816.540	233.753	14.641	23.950	99	"
	" Noord-Amerika .	1.407.922	10.230	"	"	52.838	"
	" Andere landen .	1.711.776	103.280	"	51.245	20.654	"
		3.936.239	347.263	14.641	75.195	73.621	"
4de kwartaal.	Naar Nederland . .	509.500	80.897	6.285	30.770	13.617	9.956
	" Noord-Amerika .	2.559.016	14.655	"	"	44.119	"
	" Andere landen .	1.924.603	27.675	"	240	58.654	4.540
		4.293.119	123.227	6.285	31.010	116.390	14.496
Totaal . .	Naar Nederland . .	3.457.647	405.359	214.059	122.956	58.365	19.076
	" Noord-Amerika .	6.463.483	34.215	725	600	225.752	"
	" Andere landen .	5.691.675	222.275	22.700	224.797	103.916	16.590
		15.612.805	661.849	237.484	348.353	388.033	35.666
1866.							
1ste kwartaal.	Naar Nederland . .	657.730	45.475	7.389	7.020	19.330	5.528
	" Noord-Amerika .	2.405.831	6.070	"	"	66.471	"
	" Andere landen .	1.716.742	14.160	8.610	47.850	6.846	20.890
		4.780.303	65.705	15.999	54.870	92.647	26.418
2de kwartaal.	Naar Nederland . .	1.700.925	314.310	"	59.520	84.156	3.500
	" Noord-Amerika .	1.666.666	53.205	"	"	40.514	"
	" Andere landen .	2.122.458	179.315	"	84.495	8.811	18.538
		5.490.049	546.830	"	144.015	133.481	22.038
3de kwartaal.	Naar Nederland . .	772.805	164.755	12.155	"	66.743	13.243
	" Noord-Amerika .	1.172.726	8.145	"	"	10.313	"
	" Andere landen .	1.168.953	25.320	"	16.465	9.388	2.794
		3.114.484	198.220	12.155	16.465	86.449	16.037
4de kwartaal.	Naar Nederland . .	1.333.971	57.725	"	"	33.832	1.043
	" Noord-Amerika .	1.786.694	33.455	"	"	82.879	"
	" Andere landen .	2.051.825	11.840	"	12.660	6.645	10.058
		5.172.490	103.020	"	12.660	123.356	11.101
Totaal . .	Naar Nederland . .	4.465.431	532.265	19.544	66.540	204.061	23.314
	" Noord-Amerika .	7.031.917	98.875	"	"	200.182	"
	" Andere landen .	7.059.978	230.635	8.610	161.470	31.690	52.280
		18.557.326	911.775	28.154	228.010	435.933	75.694

Recapitulatie.		Suiker.	Cacao.	Koffij.	Katoen.	Melassie.	Rum en
		<i>Amst. Pond.</i>	<i>Amst. P.</i>	<i>Amst. P.</i>	<i>Amst. P.</i>	<i>Gallons.</i>	<i>Dram.</i>
							<i>Gallons.</i>
Er was gemiddeld per jaar, gedurende de vijf jaren welke 1863 voorafgingen, uitgevoerd		29.669.680	500.389	341.628	526.308	714.256	148.726
En in dezelfde jaren gemiddeld per kwartaal		7.417.420	125.097	78.657	131.577	178.564	87.181
Gedurende de laatste 10 jaren werd uitgevoerd:							
	1857	31.896.993	354.844	716.649	556.023	854.924	112.267
	1858	25.168.103	361.337	134.101	775.059	629.290	118.628
	1859	25.275.219	451.757	665.214	544.108	622.811	100.454
	1860	33.375.667	507.465	488.069	561.580	870.173	167.510
	1861	31.753.369	504.208	139.735	478.875	673.723	191.001
	1862	32.775.681	657.177	126.021	451.920	775.233	166.039
	1863	27.365.364	615.922	281.540	374.155	625.193	123.732
	1864	20.441.708	760.539	181.008	278.150	499.277	78.570
	1865	15.612.805	661.849	237.484	348.353	388.033	85.666
	1866	18.557.326	911.775	28.154	228.010	435.983	75.594